

CUMHURBAŞKANLIĞI
SÖZCÜSÜ BÜYÜKELÇİ
İBRAHİM KALIN:

2022
Bölgedeki
Normalleşme
Adımlarının
Hızlandığı
Bir Yıl Olacak

SÖYLEŞİ: BURHANETTİN DURAN

Pandemi süreci bütün dünyayı etkilediği gibi Türkiye'yi de etkilemeye devam ederken uluslararası sistem de bir dönüşüm sürecinden geçiyor. Bu dönüşüm sürecini ve Türkiye'nin dış politika vizyonunu Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Büyükelçi İbrahim Kalın ile konuştuk. Büyükelçi Kalın pandemi sonrası dönemin özelliklerini, Türkiye'nin yeni süreçte nasıl bir dış politika perspektifine sahip olması gerektiğini ve Türkiye-ABD ilişkilerini açıklarken, dış ve güvenlik politikası açısından 2021'in değerlendirmesini yaptı ve 2022'ye ilişkin öngörülerini paylaştı.

Pandemi bütün dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de doğrudan etkiledi. Siz pandemi ile dünya düzeni arasında nasıl bir ilişki görüyorsunuz? Pandemiden önce uluslararası sistemin ortaya çıkan açmazları, pandemiyle beraber nasıl bir hal aldı?

Covid-19 salgını dünya sisteminin kırılma noktasını ortaya koyarken uluslararası dayanışmanın önemini de hepimize hatırlattı. Salgının ilk aylarında "Bireysel ve toplumsal hayatlarımızda daha az ile yaşamın ve yetinmenin mümkün olduğunu öğreniyoruz" diyorduk. Fakat iki alanda da alınması gereken derslerin alındığını düşünmüyorum. Küresel sorunlar ve sınamalar, küresel çözümler ve dolayısıyla küresel dayanışma gerektirir, diyoruz ama bunun pratikte çok fazla karşılığı yok. Türkiye gibi birkaç ülke dışında bencil davranmayan ve dünya sorunlarına global bakan ülke sayısı çok az. Salgının başından aşıya erişime kadar her alanda tek taraflı ve hiyerarşik ilişkiler öne çıkıyor. Halbuki gerçek manada küresel bir bakış açısıyla, samimi bir dayanış-

ma ruhuyla ve uzun vadeli bir perspektifle çok önemli dersler çıkartıp mevcut küresel sistemin arızalarını bir nebze de olsa tamir edebiliriz.

Milli dayanıklılık ve yeterlilik ile küresel dayanışma arasındaki altın oranı bulmak için daha fazla mesai harcamamız gerekiyor. Herkesin çıkarının, güvenliğinin, refahının, istikrarının birbirine bağlı olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Salgından yasadışı göçe, terörle mücadelede bölgesel çatışmalara ve savaflara kadar her sorun alanı, milli imkan ve kabiliyetlerimizi küresel bir bakış açısıyla ve dayanışma ruhuyla tahkim ve takviye etmemiz gerektiğini söylüyor. Ulus-devlet yapılarının alışlagelmiş refleksleriyle hareket edersek ne tehditleri bertaraf etmemiz ne de yeni fırsatları değerlendirmemiz mümkün.

Biz Türkiye olarak milli yeterlilik ve dayanıklılığımızı arttırırken bölgesel ve küresel iş birliğine ve ittifaklara önem vermeye devam edeceğiz.

HERKESİN ÇIKARINA OLAN NOKTADA BULUŞMAK ZOR DEĞİL

Pandemi sonrası dünya düzeninin değişeceğine yönelik farklı tartışmalar yapılmakta. Yeni bir dünya düzeni ve uluslararası sistem mi ortaya çıkıyor? Bu sürece öncülük edecek aktörler kimler olacaktır?

Herkes için adalet, güvenlik ve refah üreten bir küresel sistem kurmak zor ama imkansız değil. Bölgesel savaşların yol açtığı terör ve göç, iklim değişikliği, salgın ve zengin ile fakir arasındaki farkın doğurduğu insani, siyasi ve ekonomik sorunlar, mevcut dünya sisteminin yüzeysel değil kökten değişmesi gerektiğini söylüyor. Merkez güçler konfor alanlarından çıkmak istemiyorlar. Çevreden gelen merkezkaç güçlerin, sistemi dönüştürmeye gücü yetmiyor. Bir detente durumu var. Bunun çok uzun süreceğini sanmıyorum. Bir tarafa doğru evrilmek zorunda. Bilek güreşinde mücadele eden rakip iki kol, nihai güç

İçerde ekonomisi güçlü, ihracatını sürekli arttıran, ilk nükleer santralini devreye almış, yerli elektrikli otomobile binmeye başlamış, Cumhuriyet'in yüzüncü yılına güçlü, gururlu ve özgüvenli bir şekilde hazırlanan bir Türkiye, bölgesel ve küresel konularda kilit bir aktör olmaya devam edecek.

noktasına ulaştığında büyük bir gerilim ve titreme olur. Şu anda nispeten bu gerilimi yaşıyoruz. Birinin bileğini yahut masayı kırmadan herkesin çıkarına olan bir noktada buluşmak imkansız değil. Bunun için gücünün uzun vadeli düşünerek bazı imtiyazlarından vazgeçmesi, güçlenmekte olanların da yine uzun vadeli adımlar atarak daha fazla çalışması ve enerjilerini küçük ve kısır gündemlerin içinde tüketmemesi gerekiyor. Bu dönemin öncü aktörleri büyük balıklar değil akıllı ve hızlı hareket edebilen balıklar olacak. Ama bu mücadele sürerken içinde yüzdüğümüz denizin giderek toksik hale gelmesine hep birlikte dur demek zorundayız.

Cumhurbaşkanımız, “dünya beşten büyüktür” ve “daha adil bir dünya mümkün” derken, bu temel noktaya dikkat çekiyor. Herkesin sadece kendini düşündüğü ve ötekini yok saydığı -yahut yutmak istediği- bir dünyada düzen, adalet, erdem ve barış değil orman kanunu hakim olur.

“Haddini aşan, zıddına döner.” İmam Gazali’nin bin yıl önce ifade ettiği bu ilke bize her alanda yol göstermeye devam ediyor. Yerlilik ve milliliği dünyaya kapamak yahut Türkiye’yi tek bir blokun pasif ve muti bir üyesi haline getirmek olarak anlarsanız, dünyayı ıskalarsınız. Bizim zaman ve mekan tasavvurumuzun derinliği buna zaten müsaade etmez.

MESELE “ALTIN ORAN”I BULMAK

Küresel ve bölgesel siyasette kapsamlı bir dönüşümle karşı karşıyayız. Türkiye sizce yeni dönemde nasıl bir dış politika perspektifine sahip olmalı?

Türkiye dış politikaya 360 derece perspektifinden bakan bir ülke. Parçası olduğu coğrafya, tarihi birikimi, stratejik öncelikleri, karşı karşıya olduğu bölgesel tehditler ve herkes gibi etkilendiği küresel meydan okumalar, Türkiye ile dünya arasındaki ilişkinin her düzeyde ve her manada dinamik ve çok boyutlu olmasını zorunlu kılıyor.

Türkiye ne millilik adına kendini dünyaya kapatabilir ne de küreselleşme adına kendi yerli ve milli duruşundan vazgeçebilir. Bütün mesele -bütün önemli ve asli meselelerde olduğu gibi- altın oranı bulmak.

“Haddini aşan, zıddına döner.” İmam Gazali'nin bin yıl önce ifade ettiği bu ilke bize her alanda yol göstermeye devam ediyor. Yerlilik ve milliliği dünyaya kapamak yahut Türkiye'yi tek bir blokun pasif ve muti bir üyesi haline getirmek olarak anlarsanız, dünyayı iskalarsınız. Bizim zaman ve mekan tasavvurumuzun derinliği, buna zaten müsaade etmez. Dünyaya Anadolu topraklarından bakan bir kişi Semerkand'dan Saraybosna'ya, Kudüs'ten Marakeş'e kadar uzanan coğrafyayı göz hizasında ve hemen yanı başında görür. Bunu yok sayarak strateji geliştiremezsiniz. Fakat aynı şekilde küreselleşme adına Türkiye'ye yersiz-yurtsuz ve köksüz bir liberal ütopya dayatmaya çalışırsanız yine yanılırsınız. Zira küreselleşme din, millet, kültür, tarih ve medeniyet gibi aidiyet unsurlarını ortadan kaldırmadı. Tersine onları daha güçlü referanslar haline getirdi. Altın oran, bu yapılar ve düzlemler arasındaki bağlantıları, geçişkenlikleri, etkileşimleri doğru bir zemine oturtmakla bulunabilir.

Türkiye, kendi zaman ve mekan tasavvuru ve güç projeksiyonuyla bunu yapmaya çalışıyor. NATO'nun güçlü bir müttefiki olarak, Batı dünyası dışında önemli angajmanlarımız var. AB ile üyelik müzakeresi yaparken ve Avrupa'yla ticaretimizi arttırmamız, Afrika'yla ilişkilerimizi derinleştirmeye mani değil. Orta Asya Türk Cumhuriyetleriyle sahip olduğumuz güçlü bağlar, Rusya'yla iyi ilişkiler kurmamıza engel değil.

BÖLGESEL SORUNLAR VE KRİZLER SÜRECEK

Türkiye'nin mücavir coğrafyasında ciddi jeopolitik boşluklar ve meydan okumalar ortaya çıktı. Özellikle son on yıl rekabetçi ve zaman zaman da gergin bir güvenlik ve dış politika ortamı içinde geçti. Türkiye de meydan okumalara mukabele etmek için ciddi bir çaba gösterdi. Bölgesel politikalar açısından sizce bu dönem geride kaldı mı?

Bölgesel sorunlar ve krizler devam edecek görünüyor. Ama eş zamanlı olarak Türkiye'nin bu krizlere yumuşak ve sert güç kullanarak müdahale etme ve medhaldar

Türkiye barış, güvenlik, istikrar ve refah kavramlarına geniş bir zaviyeden bakmak zorunda. Körfez krizinden Libya'ya, Karabağ Savaşı'ndan Doğu Akdeniz'e kadar bizi özellikle ilgilendiren bölgesel gelişmelere bigane kalmamız söz konusu değil. Siz yok saymaya çalışsanız da bu sorunlar -eğer zamanında ön almazsanız- gelir kapınıza dayanırlar ama bu sefer siz hazırlıksız yakalanırsınız. Türkiye'nin böyle bir lüksü yok.

olma imkan ve kabiliyetleri de her gün artıyor. Suriye krizinde Türkiye sınır güvenliğini sağlamak, terör örgütlerine karşı mücadele etmek ve yeni göç akınlarını önlemek için olağanüstü bir mücadele veriyor ve bunu çoğu zaman kendi imkanlarıyla yapıyor. Bunu tek başına yapmak zorunda kalması, politikanın haklılığını ortadan kaldırmıyor.

HERKES JEOPOLİTİK GÜNDEMİNİ SURİYE ÜZERİNDEN KÜRESEL SİYASETE EMPOZE PEŞİNDE

Suriye özelinde ABD, Rusya ve İran gibi ülkelerle ciddi görüş ayrılıklarımız var. Herkes kendi jeopolitik gündemini, Suriye üzerinden bölgeye ve küresel siyasete empoze etmeye çalışıyor. Türkiye ise hem Cenevre hem de Astana platformları üzerinden küresel iş birliği yapılması gerektiğinde ısrar ediyor.

Türkiye barış, güvenlik, istikrar ve refah kavramlarına geniş bir zaviyeden bakmak zorunda. Körfez krizinden Libya'ya, Karabağ Savaşı'ndan Doğu Akdeniz'e kadar bizi özellikle ilgilendiren bölgesel gelişmelere bigane kalmamız söz konusu değil. Siz yok saymaya çalışsanız da bu sorunlar -eğer zamanında ön almazsanız- gelir kapınıza dayanırlar ama bu sefer siz hazırlıksız yakalanırsınız. Türkiye'nin böyle bir lüksü yok. Dolayısıyla 2022'de ve 2023'e giden süreçte Türkiye ön alıcı bir dış politika perspektifiyle milli imkan ve kabiliyetlerini arttırırken, bölgesel ve küresel ittifaklarını da güçlendirmeye devam edecek.

SORUN ABD'NİN TÜRKİYE ALGISINDA

Türkiye-ABD ilişkileri, Türkiye'nin savunma ve güvenlik politikaları açısından

önemli bir dinamik. İkili ilişkilerde son dönemde çeşitlenmeye başlayan iletişim kanalları var. Siz Türkiye-ABD ilişkilerindeki sorunların kaynağını nasıl tanımlıyorsunuz? Bu sorunların üstesinden gelmek için taraflar hangi adımları atmalıdır?

ABD'nin Türkiye algısında ciddi sorunlar var. Araçsal ve etkileşimsel bakış açısı, müttefiklik ruhunu yansıtmaz. Türkiye ABD dahil herkesle aynı göz hizasında, eşit, adil ve şeffaf bir ilişki kurmayı talep ediyor. Elbette her ülke kendi ulusal çıkarını önceler. Fakat ulusal çıkarlarınızı çok dar ve bencil bir zeminde tanımlarsanız, temel ve uzun vadeli çıkarlarınızı tehlikeye atarsınız.

ABD'den temel beklentilerimiz Suriye'de PKK'nın kolu olan PYD ve YPG'ye desteğini kesmesi, S-400'ler konusunda gerçekçi ve yapıcı bir tutum alması ve FETÖ'ye karşı kararlı ve sonuç alıcı adımlar atması. Doğu Akdeniz gibi konularda da ABD yönetiminin ve Kongre'nin makul ve tarafsız bir tutum içinde olması gerekir. Belli lobilerin ve çıkar gruplarının etkisi altında inşa edilen Türkiye politikalarının kimseye faydası yok. Türkiye'nin hiçbir lobinin ve çıkar grubunun baskısına boyun eğmeyeceğini herkesin bilmesi gerekir. Türkiye'nin ulusal güvenlik tehditlerini dikkate almayan bir politikanın uygulanma şansı zaten yok.

ABD ile ortak ve pozitif bir gündem oluşturmak için şu anda yeni bir mekanizma üzerinde çalışıyoruz. Stratejik bir bakış açısıyla ve yapıcı bir tutumla sorunları daha yönetilebilir hale getirebiliriz. Bu da bize mutabık olduğumuz alanlarda daha yakın çalışma imkanı sağlar. Bütün bunlar için stratejik bakış açılarımızın örtüşmesi için daha köklü adımların atılması gerekiyor.

ABD'İN SURİYE POLİTİKASI; POLİTİKA DEĞİL, KÖTÜ BİR TAKTİK SADECE

Spesifik olarak ABD'nin Suriye politikası ile F-35 veya F-16 tedariki konusunda ikili ilişkilerde bir ilerleme öngörüyorsunuz mu?

ABD'nin Suriye politikası Obama döneminden beri büyük bir hata ile malul. Başlangıçta bu, bir terör örgütünü bir başka terör örgütüyle bertaraf etme yaklaşımıydı. DEAŞ büyük oranda etkisiz hale getirildikten sonra bu politika, Suriye'de Rusya ve İran'a karşı yer kapma çabasına evrildi. ABD bunu, işine gelirse

ABD'den temel beklentilerimiz Suriye'de PKK'nın kolu olan PYD ve YPG'ye desteğini kesmesi, S-400'ler konusunda gerçekçi ve yapıcı bir tutum alması ve FETÖ'ye karşı kararlı ve sonuç alıcı adımlar atması. Doğu Akdeniz gibi konularda da ABD yönetiminin ve Kongre'nin makul ve tarafsız bir tutum içinde olması gerekir. Belli lobilerin ve çıkar gruplarının etkisi altında inşa edilen Türkiye politikalarının kimseye faydası yok.

herkesle her anlaşma yapmaya hazır, Türkiye'nin düşmanı bir aktör üzerinden yapmaya çalışıyor. Bu politika orta ve uzun vadede kaybetmeye mahkum. Bunun dışında Suriye savaşının bitirilmesine ve krizin sonlandırılmasına, mültecilerin ülkelerine güvenli, onurlu ve gönüllü bir şekilde dönmelerini sağlayacak bir bakış açısı yok. Rusya ve İran'la girilen güç mücadelesinin sahnesi Suriye ve mağdurları Suriye halkı olmamalı. Bu bir politika değil. Kötü bir taktik sadece. Bu bakış açısı değişirse sahada pek çok şey değişebilir.

Aynı şey F-35 konusunda da geçerli. CAATSA yaptırımlarının amacı Rusya'yı cezalandırmak deniyor. Fakat ABD yönetimi bunu işine geldiği zaman uyguluyor, işine gelmediğinde istisnalar yapıyor. Rusya'nın Avrupa'ya gaz, Hindistan'a S-400 satmasına ses çıkartmıyor. Sürekli istisnalar yapıyor. Halbuki bu yaptırımlar tablosunda şu ana kadarki tek istisna Türkiye ve bu stratejik bir hata. Temel mesele ABD'nin Rusya ve Çin'le nasıl bir ilişki kuracağı konusunda, stratejik netlikten yoksun olması.

2022'DE BÖLGESEL YENİ AÇILIMLAR BEKLİYORUZ

Türk dış ve güvenlik politikasında özellikle 2020'de Doğu Akdeniz boyutunda önemli gelişmeler ve gerginlikler yaşandı. 2021 görece sakin bir ortamda geçti. 2022'de Doğu Akdeniz'in Kıbrıs sorunu, enerji boyutu, Türkiye-Yunanistan ilişkileri ve Kuzey Afrika boyutlarına ilişkin öngörüleriniz nelerdir?

2022 bölgesel yeni açılımların olduğu ve normalleşme adımlarının hızlandığı bir yıl olacak. Biz, bize el uzatan kimsenin elini havada bırakmayız. Bize doğru dostane bir adım atana biz iki adım atarız. Dönemsel kriz ve gerilimleri geride bırakıp yeni

normalleşme adımları atmayı önemsiyoruz. Son dönemde Mısır ve BAE ile atılan adımları bu çerçevede değerlendiriyoruz. Bunu başka adımlar da izleyebilir.

Tüm bunların ulusal çıkarlarımıza, bölge vizyonumuza ve küresel barışa katkı veren adımlar olduğuna inanıyoruz.

BÖLGEMİZLE BAĞLARIMIZ DAHA DA DERİNLEŞECEK

Türkiye'nin dış ve güvenlik politikası ortamı açısından genel olarak 2021'i nasıl değerlendirirsiniz ve 2022'ye ilişkin nasıl öngörüleriniz bulunmakta?

Küresel salgın ve onun küresel ekonomik sonuçları ve doğal afetler itibarıyla 2021 nispeten zor bir yıldır. Yasadışı göç ve terörle mücadelede Türkiye dahil pek çok ülkenin enerjisini ve

CAATSA yaptırımlarının amacı Rusya'ya cezalandırmak deniyor. Fakat ABD yönetimi bunu işine geldiği zaman uyguluyor, işine gelmediğinde istisnalar yapıyor. Rusya'nın Avrupa'ya gaz, Hindistan'a S-400 satmasına ses çıkartamıyor. Sürekli istisnalar yapıyor. Halbuki bu yaptırımlar tablosunda şu ana kadarki tek istisna Türkiye ve bu stratejik bir hata. Temel mesele ABD'nin Rusya ve Çin'le nasıl bir ilişki kuracağı konusunda, stratejik netlikten yoksun olması.

dikkatini teksif etmek zorunda kaldığı sorunlar oldu. Tüm bu zorluklara rağmen Türkiye; ekonomik performansı, dış ticaret ve büyüme rakamlarıyla, ayrıca sınır güvenliği ve bölgesel konulardaki yaklaşımlarıyla önemli avantajlar elde etti.

2022 son iki yılın küresel etkilerinin devam ettiği bir yıl olacak. Türkiye her alanda kendi imkan ve kabiliyetlerini artırırken, ittifak ilişkilerini de güçlendirmeye devam ediyor. Bu denge politikası, krizlerin çözümünde elimizi güçlendirecektir. Yeni açılımlar ve normalleşme adımları bölgesel ve küresel duruşumuzu sağlamlaştıracak diye düşünüyorum. Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya, Ortadoğu ve Afrika bölgeleriyle olan güçlü bağlarımız daha fazla derinlik kazanacak.

Türkiye'nin bu stratejik konumlanmasının önümüzdeki on yılda da geçerliliğini koruyacağını düşünüyorum. İçerde ekonomisi güçlü, ihracatını sürekli arttıran, ilk nükleer santralini devreye almış, yerli elektrikli otomobiline binmeye başlamış, Cumhuriyet'in yüzüncü yılına güçlü, gururlu ve özgüvenli bir şekilde hazırlanan bir Türkiye, bölgesel ve küresel konularda kilit bir aktör olmaya devam edecek. **■**